

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ
ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

**Кафедра теорії та історії держави та права, конституційного права
та прав людини**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Назва освітньо-професійної програми	Правоохоронна діяльність (поліцейські)
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	26 Цивільна безпека
Спеціальність	262 Правоохоронна діяльність
Вид навчальної дисципліни	обов'язкова
Мова викладання	українська
Рік навчання	перший

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
протокол від 19.08.2024 № 15

СХВАЛЕНО

Вченою радою Навчально-наукового
інституту підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності
Національної поліції України
протокол від 14.08.2024 № 13

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Правоохоронна діяльність (поліцейські)»

Віталій ПОКАЙЧУК

Розглянуто на засіданні кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України

Протокол від 02.07.2024 № 23.

Конституційне право. Робоча програма навчальної дисципліни. Дніпро: Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2024 рік. 42 с.

РОЗРОБНИКИ:

1. Завідувач кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини, доктор юридичних наук, професор Боняк Валентина Олексіївна;
2. Доцент кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини, кандидат юридичних наук, доцент Сердюк Ігор Анатолійович.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Декан факультету №4 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції Микола МАРЧУК;
2. Завідувач кафедри теорії держави і права, конституційного права та державного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, кандидат філософських наук, кандидат юридичних наук, доцент Мудриєвська Людмила Михайлівна.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни
(додаток 1.1 до Робочої програми навчальної дисципліни)**

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів ЄКТС	4	4
Загальна кількість годин	120	120
Рік підготовки	1	1
Семестр	2	2
Лекції	14	6
Семінарські	26	2
Практичні	-	-
Самостійна робота	80	112
Індивідуальні завдання (курсова робота)	Курсова робота	Курсова робота
Підсумковий семестровий контроль	Екзамен	Екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма вивчення навчальної дисципліни «Конституційне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти підготовки фахівців освітнього ступеня бакалавра в галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» кваліфікація: бакалавр права.

Навчальна дисципліна «Конституційне право» є базовою навчальною дисципліною, спрямованою на вивчення процесів формування, еволюції та функціонування політико-правових явищ, інститутів і норм вітчизняного та зарубіжного конституційного права. Дисципліна ґрунтується на сучасних досягненнях галузевої науки, закладає фундамент загальної юридичної культури, юридичного мислення, формує наукову базу юридичного світогляду.

Дисципліна передбачає оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями щодо змісту основних інститутів конституційного права України, основних конституційно-правових понять і термінів; основ теорії конституції та конституціоналізму, змісту та системи правового статусу людини і громадянина, основи парламентаризму, змісту конституційно-правової системи організації та функціонування органів публічної влади як в Україні, так і в зарубіжних державах, основ територіальної організації публічної влади; правових основ тлумачення норм права; особливостей застосування правових приписів при виконанні своїх службових повноважень; основних принципів законності та правопорядку у суспільстві; форм та порядку надання правової допомоги громадянам.

Опанувавши цю дисципліну, здобувачі вищої освіти повинні знати зміст основних інститутів конституційного права, вміти їх аналізувати в історичному та порівняльному плані, отримати всебічну картину конституційного ладу нашої країни і водночас розуміти ті нормативні положення, які мають вихідне значення для всіх інших галузей права.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Конституційне право» є набуття теоретичних знань і оволодіння практичними навичками щодо провідної галузі національного права – «Конституційного права», її норм та інститутів, а також сприяти формуванню патріотизму, громадсько-політичної та правової культури майбутнього працівника.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Конституційне право» є

а) науково-юридична:

– поглиблене вивчення здобувачами вищої освіти положень Конституції України й конституційно-правових аспектів, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі і проблеми практичної діяльності;

– оволодіння здобувачами вищої освіти основними теоретичними знаннями в сучасних умовах.

б) загальноосвітня:

– підвищення правової культури та ерудиції фахівців, оволодіння досвідом інших держав щодо конституційно-правових аспектів та науковими позиціями в цій сфері;

в) виховна:

– формування впевненості фахівців в благодійності ідей правової держави і необхідності їх реалізації, відданості ідеям істини, добра, справедливості і законності, почуття відповідальності перед суспільством, державою і людиною.

Очікувані результати навчання:

у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

- поняття, предмет та методи правового регулювання конституційного права та його джерела;

- Конституцію України: поняття, структуру, юридичні властивості;

- конституційний лад і його закріплення в Конституції України;

- основи правового статусу людини і громадянина, громадянство України, правове становище іноземців та осіб без громадянства, правовий статус біженців;

- конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина;

- народне волевиявлення та форми його здійснення;

- конституційно-правовий статус Верховної Ради України;

- конституційно-правовий статус Президента України;

- конституційно-правовий статус органів виконавчої влади в Україні;

- конституційні засади судової влади та прокуратури в Україні;

- територіальний устрій України;

- конституційні засади місцевого самоврядування.

вміти:

- давати усні та письмові аргументовані відповіді з питань навчальної дисципліни;
- орієнтуватися в нормативно-правових актах, які регламентують організацію і функціонування органів публічної влади;
- застосовувати знання, навички та вміння під час практичних завдань;
- юридично правильно кваліфікувати факти, що є основою для виникнення, зміни і припинення відповідних правовідносин;
- здійснювати правову експертизу національних та міжнародних правових актів, давати кваліфіковані юридичні висновки;
- аналізувати акти прийняті органами державної влади та місцевого самоврядування;
- тлумачити і застосовувати закони, міжнародні нормативні правові акти під час практичної діяльності.

Вивчення дисципліни забезпечує формування компетентностей за освітньою програмою:

Інтегральна компетентність – здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК1 – Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2 – Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3 – Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5 – Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6 – Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК10 – Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11 – Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні компетентності:

СК1 – Усвідомлення функцій держави у сфері правоохоронної діяльності, способів та механізмів реалізації цих функцій.

СК3 – Здатність до критичного мислення та системного аналізу правових явищ.

СК4 – Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.

СК5 – Здатність визначати придатні для юридичного аналізу факти, систематизувати одержані результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Пререквізити та постреквізити дисципліни:

Пререквізити: процес пізнання державно-правової матерії і власне сам процес правничої освіти починається з вивчення теорії держави і права – фундаментальної методологічної юридичної дисципліни, що дозволяє сформулювати у здобувачів вищої освіти базові знання про державу і право, інші явища державно-правової дійсності, а також оволодіти понятійно-категоріальним апаратом усієї правничої науки, що є відображенням цих феноменів.

Постреквізити: після оволодіння знаннями, що складають предмет «Конституційного права», здобувачі вищої освіти вивчають галузеві юридичні дисципліни: («Адміністративне право», «Кримінальне право», «Кримінально-процесуальне право», «Цивільне право», й ін.), а також дисципліни, що носять професійно орієнтований характер: «Забезпечення прав людини в діяльності поліції», «Актуальні проблеми захисту та дотримання прав людини в правоохоронній діяльності».

Здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати такі **результати навчання:**

ПРН3 – Розуміти та професійно застосовувати понятійний апарат права та правоохоронної діяльності

ПРН11 – Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

ПРН13 – Знати і розуміти вимоги законодавства, здійснювати кваліфікацію адміністративних та кримінальних правопорушень, грамотно оформлювати процесуальні документи, що використовуються під час провадження у справах про адміністративні та кримінальні правопорушення, застосовувати превентивні та примусові поліцейські заходи.

ПРН14 – Здійснювати пошук та аналіз новітньої інформації у сфері правоохоронної діяльності, мати навички саморозвитку та самоосвіти протягом життя, підвищення професійної майстерності, вивчення та використання передового досвіду у сфері правоохоронної діяльності.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Конституційне право – провідна галузь національного права. Поняття і предмет галузі конституційного права. Співвідношення термінів «конституційне право» і «державне право». Місце та роль конституційного права в системі права України.

Система галузі конституційного права. Конституційно-правові норми: поняття, ознаки, види та структура. Специфіка конституційно-правових норм. Поняття та види конституційно-правових інститутів. Конституційно-правові принципи.

Поняття та види конституційно-правових відносин. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин. Юридичні факти в конституційному праві.

Джерела галузі конституційного права України. Види джерел та їх юридична природа. Місце Конституції України та конституційних законів у системі джерел галузі конституційного права.

Відповідальність в конституційному праві. Суб'єкти та підстави конституційно-правової відповідальності. Конституційно-правова відповідальність посадових осіб та органів публічної влади. Поняття, предмет та система науки конституційного права. Конституційне право як навчальна дисципліна.

ТЕМА 2. Конституція України та її розвиток. Визначення конституції та її сутність. Види конституцій. Юридична та фактична конституція. Формальна та матеріальна конституція. Конституціоналізм, теоретичне обґрунтування необхідності функціонування конституції, предмет та функції конституції. Правова охорона Конституції України. Історія конституційного розвитку України. Перша конституція Української незалежної держави – Конституція УНР від 29 квітня 1918 р. Конституції України радянського періоду. Особливості прийняття Конституції України 1996 р. Основні етапи та напрямки новітньої конституційної реформи в Україні. Порядок прийняття та внесення змін до Конституції України. Установчий характер конституційних положень. Місце конституції в системі національного законодавства.

Основні риси та особливості Конституції України 1996 р. Структура

Основного Закону нашої держави. Юридичні властивості Конституції України. Значення Конституції України для розвитку української державності, основні етапи та головні напрямки новітньої конституційної реформи в Україні.

ТЕМА 3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України. Поняття конституційного ладу та його співвідношення з суспільним і державним ладом. Ознаки і засади конституційного ладу України. Закріплення конституційного ладу в Конституції України. Риси України як конституційної держави. Поняття державного ладу України та характеристика його принципів. Поняття і сутність суспільного ладу. Основні принципи суспільного ладу. Система суспільного ладу. Гуманістичні і демократичні засади конституційного

ладу України. Механізм Української держави та її основні функції. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок Української держави. Народ – носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні. Конституційне закріплення принципу народного суверенітету. Співвідношення народного, національного і державного суверенітету. Форми здійснення народовладдя в Україні. Конституційне закріплення форми Української держави. Україна – унітарна республіка. Основні риси республіканської форми правління. Види республік. Особливості республіканської форми правління в Україні. Характеристика державно-політичного режиму в Україні. Конституційні принципи культурної та мовної політики Української держави. Статус української мови як державної мови. Гарантування Конституцією України вільного розвитку, використання і захисту мов національних меншин України. Засоби захист конституційного ладу України.

ТЕМА 4. Основи правового статусу людини і громадянина. Правовий статус людини і громадянина як інститут конституційного права: поняття, види, елементи. Основні принципи правового статусу. Поняття і види основних прав, свобод, законних інтересів та обов'язків людини і громадянина в Україні. Механізм реалізації і гарантії прав та свобод людини і громадянина. Співвідношення міжнародно-правового і національного регулювання прав і свобод людини та забезпечення міжнародних стандартів прав і свобод людини в Україні. Поняття громадянства і належність до громадянства України. Принципи громадянства України. Набуття громадянства України. Припинення громадянства України. Органи, які вирішують питання, пов'язані з громадянством України. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні. Поняття “іноземець” та види іноземців. Правова регламентація режиму іноземців в Україні. Права, свободи і обов'язки іноземців. Депортація іноземців. Екстрадиція іноземців іноземній державі. Правове положення біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні.

ТЕМА 5. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні.

Конституційні права і свободи людини і громадянина. Права і свободи людини і громадянина, їх співвідношення. Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина. Права людини і права громадянина. Покоління прав людини. Соціально-економічні і соціально-культурні права. Особисті права і свободи. Політичні права і свободи. Конституційні гарантії забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Види гарантій. Загальносоціальні та спеціально-юридичні гарантії. Конституційні обов'язки громадян України та людини: поняття та співвідношення. Конституційний обов'язок громадян України щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів. Обов'язок не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині, відшкодування завданих збитків. Обов'язок

сплачувати податки і збори в порядку й розмірах, встановлених законом. Обов'язок неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права й свободи, честь і гідність інших людей.

ТЕМА 6. Народне волевиявлення. Поняття виборів та їх соціальна функція. Види виборів. Виборче право і виборча система. Особливість виборчої системи України. Принципи виборчого права і їх закріплення в Конституції України. Принципи вільних виборів. Загальне, рівне і пряме виборче право. Таємне голосування. Поняття виборчого процесу. Правова регламентація стадій виборчого процесу. Призначення виборів, утворення виборчих органів і виборчих округів. Виборчі дільниці. Порядок висування та реєстрація кандидатів. Агітаційна компанія. Права кандидатів і гарантії діяльності. Порядок проведення голосування, підрахунок голосів і встановлення результатів голосування. Повторне голосування і повторні вибори. Поняття і соціальна функція референдумів. Види референдумів. Призначення та порядок проведення референдумів. Предмет всеукраїнського референдуму. Правова регламентація питань організації референдумів та визначення їх результатів. Правові наслідки референдуму. Зміна та відміна рішень, прийнятих референдумом. Відповідальність за порушення виборчих прав громадян.

ТЕМА 7. Конституційна система органів державної влади. Конституційно-правове регулювання питань організації і діяльності органів державної влади. Співвідношення державного механізму та державного апарату. Поняття, ознаки та конституційна система органів державної влади в Україні. Види органів державної влади. Конституційний статус органів законодавчої, виконавчої, судової і контрольно-наглядової влади. Конституційно-правовий статус Президента України в системі органів державної влади. Принципи організації і діяльності органів державної влади, їх конституційне закріплення.

ТЕМА 8. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України. Загальна теорія і стан парламентаризму в Україні. Місце та роль Верховної Ради України в механізмі державної влади. Верховна Рада – єдиний орган законодавчої влади в Україні, парламент України. Парламент та його ознаки. Види парламентів. Функції Верховної Ради України. Чисельний склад та структура Верховної Ради України. Строк повноважень Верховної Ради України. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради України. Компетенція Верховної Ради України: поняття, конституційне закріплення. Законодавча компетенція. Питання, що визначаються та встановлюються виключно законами України. Бюджетна, установча та контрольна компетенція Верховної Ради України. Контрольні повноваження Верховної Ради України відносно Президента України та органів виконавчої влади. Порядок роботи Верховної Ради України. Чергові та позачергові сесії Верховної Ради України. Порядок скликання та проведення сесій Верховної Ради України. Розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради України. Голосування у

Верховній Раді України. Поняття статусу народного депутата України. Вільний депутатський мандат, несумісність депутатського мандата з іншими видами діяльності. Строк повноважень народного депутата України. Дострокове припинення повноважень народного депутата України. Форми діяльності народного депутата України. Права і обов'язки народного депутата України. Право депутатів на запит. Гарантії діяльності народного депутата України та механізм їх реалізації. Організація роботи Верховної Ради України. Органи та посадові особи Верховної Ради України. Порядок обрання та повноваження Голови Верховної Ради України, Першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України. Комітети Верховної Ради України: порядок формування, перелік, повноваження. Тимчасові спеціальні, тимчасові слідчі комісії та спеціальна тимчасова слідча комісія Верховної Ради України. Депутатські групи та фракції у Верховній Раді України. Коаліція депутатських фракцій у Верховній Раді України. Законодавчий процес та інші парламентські процедури. Стадії законодавчого процесу. Поняття законодавчої ініціативи. Суб'єкти права законодавчої ініціативи в Верховній Раді України. Попереднє обговорення законопроектів у комітетах Верховної Ради України. Порядок обговорення законопроекту на пленарних засіданнях Верховної Ради України в ході трьох читань. Прийняття законів. Промульгація законів Президентом України. Введення в дію законів та інших актів Верховної Ради України.

Особливості проходження у Верховній Раді України конституційних законів.

ТЕМА 9. Конституційно-правовий статус Президента України.

Поняття глави держави. Місце та роль Президента України в механізмі державної влади. Функції та компетенції Президента України. Компетенція Президента України. Конституційні засади взаємовідносин Президента України і Верховної Ради України та його повноваження у сфері законодавчої влади. Конституційні засади взаємовідносин Президента України з органами виконавчої влади. Повноваження Президента України у сфері зовнішніх відносин, оборони та національної безпеки. Строк повноважень Президента України. Конституційні підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Відставка Президента України. Неможливість виконання Президентом України своїх обов'язків за станом здоров'я. Усунення Президента України з поста в порядку імпічменту Верховною Радою України. Виконання обов'язків Президента України у разі дострокового припинення повноважень Президента України. Порядок обрання Президента України. Законодавство про вибори Президента України. Укази і розпорядження Президента України. Апарат Президента України.

ТЕМА 10. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади. Поняття та зміст виконавчої влади. Поняття уряду держави та його функції. Місце та роль Кабінету Міністрів України у механізмі державної влади. Склад Кабінету Міністрів України. Конституційний порядок формування Кабінету Міністрів України.

Основні форми роботи Кабінету Міністрів України. Відповідальність Кабінету Міністрів України. Відставка Прем'єр-міністра України та інших членів Кабінету Міністрів України. Компетенція Кабінету Міністрів України. Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади: система, порядок формування. Основні завдання та функції міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України. Міністерство внутрішніх справ в системі органів виконавчої влади. Система місцевих органів виконавчої влади. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій. Порядок формування, структура, функції та повноваження місцевих державних адміністрацій. Порядок призначення та відповідальність голів місцевих державних адміністрацій. Підстави та порядок припинення повноважень голів місцевих державних адміністрацій. Конституційні засади взаємовідносин місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування.

ТЕМА 11. Конституційні засади судової влади в Україні. Суди – виключні органи правосуддя в Україні. Основні засади судочинства в Україні. Система судоустрою України. Функції і повноваження судів. Верховний Суд: правове становище й основні напрямки діяльності. Структура і склад Верховного Суду. Апеляційні та місцеві суди в Україні. Спеціалізовані суди: система та компетенція. Конституційний Суд України. Склад та порядок формування Конституційного Суду України. Функції та повноваження Конституційного Суду України. Порядок діяльності Конституційного Суду і процедури розгляду ним справ. Правовий статус суддів. Вимоги до кандидатів на посаду судді України. Порядок призначення суддів. Гарантії незалежності суддів. Органи суддівського самоврядування. Вища рада правосуддя: порядок формування, склад, основні функції і повноваження. Система і структура прокуратури. Функції і повноваження прокуратури. Порядок діяльності органів прокуратури. Акти органів прокуратури.

ТЕМА 12. Територіальний устрій України. Поняття територіального устрою держави. Територіальний та державний устрій. Ознаки унітарних та федеративних держав. Різновиди унітарних держав. Конституційне закріплення форми державного устрою України як унітарної держави. Автономія: поняття та види. Автономія установ і автономія колективів. Територіальна та екстериторіальна автономія колективів. Види та форми територіальної автономії. Адміністративно-територіальна, національна територіальна і національно-державна автономія. Поняття та система адміністративно-територіального устрою України. Види адміністративно-територіальних одиниць. Забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Правовий режим тимчасово окупованих територій України. Конституційно-правовий статус столиці України.

ТЕМА 13. Конституційні засади місцевого самоврядування.

Поняття місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування як елемент основ конституційного ладу України. Ознаки місцевого самоврядування. Наукові концепції місцевого самоврядування: громадівська теорія, державницька теорія, теорія муніципального дуалізму. Міжнародно-правове регулювання питань місцевого самоврядування. Європейська Хартія про місцеве самоврядування. Історія становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні. Магдебургське право. Місцеве самоврядування за Конституцією України 1996 р. Територіальна, матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування. Принципи місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування. Територіальна громада. Порядок формування органів місцевого самоврядування. Сільські, селищні та міські голови: порядок обрання і статус. Сільські, селищні, міські, районні, обласні ради. Виконавчі органи сільських, селищних та міських рад. Органи самоорганізації населення. Старости. Особливості здійснення місцевого самоврядування в містах Києві та Севастополі. Функції і повноваження та акти органів місцевого самоврядування. Адміністративний, фінансовий, судовий контроль (нагляд) за діяльністю органів місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування.

4. СТРУКТУРА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ

Теми та план лекційних занять

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема № 1. Конституційне право - провідна галузь національного права	1. Поняття та предмет галузі конституційного права. 2. Система конституційного права. 3. Поняття, структура та специфіка конституційно-правових відносин. 4. Поняття та система джерел конституційного права України. 5. Відповідальність в конституційному праві.	2
Тема № 3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України	1. Поняття конституційного ладу та його співвідношення з суспільним та державним ладом. 2. Закріплення загальних засад конституційного ладу в Конституції України. 3. Народний суверенітет і його співвідношення з національним і державним суверенітетом. Форми здійснення народовладдя. 4. Форма правління, територіального устрою та державно-правового режиму згідно	2

	<p>Конституції України.</p> <p>5. Україна – суверенна і незалежна держава, демократична, правова, соціальна держава.</p> <p>6. Конституція про основні функції і обов'язки Української держави.</p> <p>7. Захист конституційного ладу України.</p>	
<p>Тема № 4. Основи правового статусу людини і громадянина.</p>	<p>1. Поняття та види правових статусів людини і громадянина. Поняття та елементи конституційного правового статусу людини та громадянина.</p> <p>2. Основні принципи правового статусу людини і громадянина та їх конституційне закріплення.</p> <p>3. Громадянство України: поняття, ознаки, принципи.</p> <p>4. Належність, набуття та припинення громадянства України.</p> <p>5. Повноваження органів, організацій і посадових осіб щодо вирішення питань громадянства України.</p> <p>6. Поняття правового статусу іноземців та осіб без громадянства. Правове регулювання перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні.</p> <p>7. Відповідальність іноземців та осіб без громадянства за порушення законів України.</p> <p>8. Правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні.</p>	2
<p>Тема № 6. Народне волевиявлення.</p>	<p>1. Поняття та види виборів, їх соціальні функції.</p> <p>2. Виборче право і виборча система.</p> <p>3. Конституційні принципи виборчого права України.</p> <p>4. Виборчий процес в Україні: поняття та стадії, законодавче регулювання стадій виборчого процесу.</p> <p>5. Поняття та види референдумів, їх соціальні функції.</p> <p>6. Предмет референдуму. Призначення та проведення референдумів.</p>	2
<p>Тема 8. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.</p>	<p>1. Чисельний склад та структура Верховної Ради України. Строки повноважень Верховної Ради України. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради України.</p> <p>2. Компетенція та акти Верховної Ради України.</p> <p>3. Сесія Верховної Ради України. Розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради України.</p>	2

	<p>4. Комітети і комісії Верховної Ради України: склад, порядок формування, функції та повноваження.</p> <p>5. Поняття та стадії законодавчого процесу. Особливості проходження конституційних законів.</p> <p>6. Депутатські фракції (групи), коаліція депутатських фракцій, Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп) у Верховній Раді України.</p>	
<p>Тема № 9. Конституційно-правовий статус Президента України</p>	<p>1. Місце і роль Президента України в механізмі державної влади.</p> <p>2. Компетенція Президента України.</p> <p>3. Строк повноважень Президента України. Підстави і порядок дострокового припинення повноважень Президента України.</p> <p>4. Акти Президента України.</p> <p>5. Апарат Президента України.</p>	2
<p>Тема 13. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні</p>	<p>1. Поняття, ознаки та теорії місцевого самоврядування.</p> <p>2. Територіальна, матеріальна, фінансова, організаційна та правова основи місцевого самоврядування.</p> <p>3. Сфера компетенції та акти місцевого самоврядування.</p> <p>4. Система місцевого самоврядування.</p> <p>5. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Форми безпосереднього здійснення муніципальної влади територіальною громадою.</p> <p>6. Місцева рада – представницький орган місцевого самоврядування.</p> <p>7. Правовий статус сільського, селищного, міського голови в системі місцевого самоврядування</p>	2

Теми семінарських занять

Назва теми семінарського заняття	Кількість годин
Тема № 1. Конституційне право - провідна галузь національного права.	2
Тема № 2. Конституція України та її розвиток	2
Тема № 3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України	2
Тема № 4. Основи правового статусу людини і громадянина	2
Тема № 5. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні	2
Тема № 6. Народне волевиявлення.	2

Тема № 7. Конституційна система органів державної влади	2
Тема № 8. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.	2
Тема №9. Конституційно-правовий статус Президента України	2
Тема № 10. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади	2
Тема № 11. Конституційні засади судової влади в Україні.	2
Тема № 12. Територіальний устрій України.	2
Тема № 13. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні.	2

Теми для самостійної роботи

Назва теми для самостійної роботи	Кількість годин
Тема № 1. Конституційне право - провідна галузь національного права.	6
Тема № 2. Конституція України та її розвиток	6
Тема № 3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України	6
Тема № 4. Основи правового статусу людини і громадянина	6
Тема № 5. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні	6
Тема № 6. Народне волевиявлення.	6
Тема № 7. Конституційна система органів державної влади	6
Тема № 8. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.	6
Тема №9. Конституційно-правовий статус Президента України	6
Тема № 10. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади	8
Тема № 11. Конституційні засади судової влади в Україні.	6
Тема № 12. Територіальний устрій України.	6
Тема № 13. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні.	6

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Теми та план лекційних занять

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема № 1. Конституційне право - провідна галузь національного права	1. Поняття та предмет галузі конституційного права. 2. Система конституційного права. 3. Поняття, структура та специфіка конституційно-правових відносин. 4. Поняття та система джерел конституційного права України. 5. Відповідальність в конституційному праві.	2

Тема № 2. Конституція України та її розвиток.	1. Поняття та значення конституцій у різних країнах. 2. Юридичні властивості конституції. 3. Функції конституції. 4. Класифікація конституцій. 5. Юридична характеристика чинної Конституції України. Конституційна реформа в Україні. 6. Реалізація Конституції України.	2
Тема № 7. Конституційна система органів державної влади.	1. Поняття та ознаки органу державної влади 2. Система органів державної влади України 3. Принципи організації й діяльності органів державної влади	2

Теми семінарських занять

Назва теми семінарського заняття	Кількість годин
Тема № 5. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні	2

Теми для самостійної роботи

Назва теми для самостійної роботи	Кількість годин
Тема № 1. Конституційне право - провідна галузь національного права.	6
Тема № 2. Конституція України та її розвиток	6
Тема № 3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України	10
Тема № 4. Основи правового статусу людини і громадянина	10
Тема № 5. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні	10
Тема № 6. Народне волевиявлення.	10
Тема № 7. Конституційна система органів державної влади	10
Тема № 8. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.	10
Тема № 9. Конституційно-правовий статус Президента України	10
Тема № 10. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади	10
Тема № 11. Конституційні засади судової влади в Україні.	10
Тема № 12. Територіальний устрій України.	5
Тема № 13. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні.	5

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ТА ЗАВДАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Контрольні питання до екзамену

1. Поняття галузі конституційного права України.
2. Предмет і метод конституційного права України.
3. Поняття та характеристика системи галузі конституційного права України.
4. Поняття та характеристика конституційно-правових відносин.
5. Відповідальність у конституційному праві.
6. Джерела конституційного права та їх характеристика.
7. Конституційне право України як наука.
8. Конституційне право як навчальна дисципліна
9. Поняття та сутність Конституції України.
10. Функції Конституції України.
11. Охарактеризуйте юридичні властивості Конституції України.
12. Конституція та її різновиди.
13. Співвідношення поняття конституція та конституціоналізм
14. Охорона Конституції України.
15. Формальна та матеріальна, юридична та фактична конституції.
16. Поняття конституційного ладу України та його суттєві ознаки.
17. Принципи конституційного ладу України та їх характеристика.
18. Гарантії конституційного ладу України та їх характеристика.
19. Державний лад України: поняття та принципи.
20. Механізм та функції Української держави.
21. Суспільний лад України: поняття, система, принципи.
22. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні.
23. Конституційно-правовий статусу людини і громадянина в Україні як інститут конституційного права.
24. Громадянство: поняття, суть, принципи.
25. Підстави набуття та припинення громадянства України.
26. Органи, що беруть участь у вирішенні питання громадянства України.
27. Правовий статус іноземців, осіб без громадянства та біженців.
28. Поняття, ознаки та властивості прав і свобод людини і громадянина в Україні.
29. Система прав і свобод людини і громадянина в Україні та їх характеристика.
30. Механізм реалізації прав і свобод людини і громадянина в Україні: загальна характеристика.
31. Гарантії реалізації прав і свобод людини і громадянина в Україні: загальна характеристика.
32. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні.
33. Соціальна функція виборів
34. Характеристика принципів виборчого права.
35. Виборчий процес в Україні: поняття та стадії.

36. Виборчі системи. Виборча система України.
37. Поняття, склад, порядок формування та повноваження ЦВК, окружних та дільничних виборчих комісій.
38. Відповідальність за порушення виборчих прав громадян.
39. Поняття органу державної влади та його ознаки.
40. Види органів державної влади.
41. Органи державної влади та принципами їх організації та діяльності.
42. Конституційно-правове регулювання питань організації та діяльності органів державної влади.
43. Верховна Рада – парламент України. Поняття та ознаки парламенту.
44. Склад та структура Верховної Ради України.
45. Функції та повноваження Верховної Ради України.
46. Організаційно-правові форми діяльності Верховної Ради України.
47. Місце і роль Президента України в системі органів державної влади.
48. Інститут президентства: загальна характеристика.
49. Акти Президента України.
50. Склад та повноваження апарату Президента України
51. Поняття виконавчої влади в Україні.
52. Система органів виконавчої влади в Україні.
53. Роль та місце виконавчої влади в системі державних органів України.
54. Взаємовідносини органів виконавчої влади з державними органами України.
55. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
56. Склад та порядок формування Кабінету Міністрів України.
57. Повноваження Кабінету Міністрів України.
58. Організація роботи Кабінету Міністрів України.
59. Акти Кабінету Міністрів України.
60. Функції та повноваження місцевих державних адміністрацій.
61. Конституційні засади правосуддя, їх характеристика.
62. Конституційний Суд України: склад, порядок формування та повноваження.
63. Акти Конституційного Суду України.
64. Судострій України: поняття, загальна характеристика.
65. Функції та повноваження спеціалізованих судів
66. Поняття, система, функції, повноваження та акти органів прокуратури України.
67. Територіальний устрій України: поняття та його характеристика.
68. Система адміністративно-територіального устрою України.
69. Поняття автономії та його види.
70. Автономна Республіка Крим – територіальна автономія у складі України.
71. Поняття та ознаки місцевого самоврядування.
72. Становлення місцевого самоврядування в Україні.
73. Територіальна, матеріальна і фінансова основи місцевого самоврядування

74. Сфера компетенції та акти місцевого самоврядування
 75. Органи і посадові особи місцевого самоврядування.
 76. Порядок утворення та повноваження виконавчих органів сільських, селищних та міських рад.
 77. Повноваження сільського, селищного та міського голови.
 78. Особливості статусу районних та обласних рад як органів місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.
 79. Органи самоорганізації населення
 80. Організація роботи депутатів місцевих рад.
 81. Конституційно-правовий статус людини і громадянина: поняття та його структура

6. КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль
Аудиторна робота	Самостійна робота/	ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 40	≤ 10	
≤ 50		≤ 50
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль
Аудиторна робота	Самостійна робота/	ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 20	≤ 30	
≤ 50		≤ 50
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів вищої освіти (денна та заочна форми навчання)

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Високий рівень компетентностей (оцінюється відповідь, яка є змістовною, тобто здобувачем продемонстровано систематичні ґрунтовні знання, вміння аналізувати, конкретне володіння науковою термінологією, здатність логічно та послідовно викладати теоретичний матеріал; вміння інтегрувати практичні і теоретичні знання; стислість та ясність відповіді, відсутність зайвого матеріалу; вміння використовувати отримані знання для вирішення практичних проблем та вміння самостійно мислити, робити висновки).
4	Невисокий рівень компетентностей (оцінюється відповідь, у якій здобувач вищої освіти виявив достатні знання теоретичного матеріалу відповідно до

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
	програми курсу, обґрунтовано його викладає, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки).
3	Достатній рівень компетентностей (оцінюється відповідь, у якій здобувач виявив знання основних теоретичних положень та базових основ розглядуваної теми. Водночас не продемонстрував уміння всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не достатньо опрацював необхідну літературу, припускається окремих суттєвих неточностей та помилок).
2	Недостатній рівень компетентностей (оцінюється відповідь, у якій здобувач виявив поверхові знання з курсу, недостатнє володіння навчальним матеріалом; викладає його фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування); недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому численні суттєві неточності).
1	Мінімальний рівень компетентностей (оцінюється відповідь, в якій здобувач виявив фактичну відсутність знання з більшості питань, які розглядалися під час вивчення навчальної дисципліни; не в змозі аргументовано викласти свою думку, фрагментарно висловлюється з окремих питань, припускаючись помилок.)
0	Незадовільний рівень компетентностей. Відсутність на занятті.

Для навчальної дисципліни «Конституційне право» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають:

екзамен, стандартизовані тести, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, презентації здобувачів вищої освіти та виступи на наукових заходах, інші види індивідуальних та групових завдань.

Критерії оцінювання самостійної роботи (денна форма навчання)

За самостійну роботу здобувач вищої освіти отримує бали після виконання наступних завдань:

1. Підготовка словника юридичних термінів з тем курсу – від 3 до 7 балів;
2. Ведення конспекту, що містить навчальний матеріал, передбачений програмою для засвоєння – до 5 балів;
3. Ведення конспекту, що містить положення першоджерел, нормативно-правових актів тощо – до 7 балів
4. Підготовка презентацій з навчальної теми чи з окремого питання – від 5 до 7 балів;
5. Виконання самостійних завдань (за погодженням з викладачем та відповідно до програми навчального курсу) від 5 до 10 балів.

Критерії оцінювання самостійної роботи (заочна форма навчання)

За самостійну роботу здобувач вищої освіти отримує бали після виконання наступних завдань:

1. Підготовка словника юридичних термінів з тем курсу – від 3 до 7 балів;

2. Ведення конспекту, що містить навчальний матеріал, передбачений програмою для засвоєння – до 5 балів;

3. Ведення конспекту, що містить положення першоджерел, нормативно-правових актів тощо – до 7 балів

4. Підготовка презентацій з навчальної теми чи з окремого питання – від 5 до 7 балів;

5. Виконання самостійних завдань (за погодженням з викладачем та відповідно до програми навчального курсу) від 10 до 20 балів.

Здобувач вищої освіти допускається до складання підсумкового контролю у разі, якщо ним виконані всі передбачені РПНД поточні завдання та сума балів поточного контролю не менше ніж 34 бали.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Під час складання екзамену Здобувачами екзаменаційний білет складається з двох теоретичних питань та одного практичного завдання. Кожне питання і практичне завдання оцінюється максимально до 50 балів.

Після надання відповідей на два теоретичні питання та виконання практичного завдання визначається підсумковий бал як середнє арифметичне трьох отриманих оцінок. Критеріями оцінки відповідей Здобувача на питання білета є:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
	Залік	Екзамен/ диференційований залік	Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	Відмінно	A	« Відмінно » - теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані в повному обсязі.
83-89		Добре	B	« Дуже добре » - теоретичний зміст курсу засвоєний в повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близько до максимальної.
75-82			C	« Добре » - теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.
68-74		Задовільно	D	« Задовільно » - теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю; але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених РПНД навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60-67			E	« Достатньо » - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовано деякі практичні навички роботи; частина

				передбачених РПНД навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	не зараховано	Не задовільно	FX	« Умовно незадовільно » - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близько до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1-34			F	« Безумовно незадовільно » - теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

У разі переведення Здобувачів на дистанційну форму навчання підсумковий контроль проводиться з використанням платформ МІА: Освіта та СУДН Moodle.

7. ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (рекомендовані джерела інформації)

Основні нормативні акти:

- акти міжнародного права:
 1. Загальна декларація прав людини (ЗДПЛ) – декларація, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року. Повний текст. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення 27.06.2024).
 2. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (ICERD) – конвенція ООН, прийнята Генеральною Асамблеєю 21 грудня 1965 року і набула чинності 4 січня 1969 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text (дата звернення 27.06.2024).
 3. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) – міжнародний договір, прийнятий в 1979 році Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення 27.06.2024).
 4. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення 27.06.2024).
 5. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. URL: <http://www.preventgenocide.org/ua/konventsia.htm> (дата звернення 27.06.2024).
 6. Хартія Європейського Союзу про основні права. 2000 р. URL: https://studies.in.ua/pravo_es-shporu/2459-hartya-yevropeyskogo-soyuzu-pro-osnovn-prava-2000-r-2.html (дата звернення 27.06.2024).

7. Римський статут Міжнародного Кримінального Суду.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення 27.06.2024).

8. Північноатлантичний договір. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text (дата звернення 27.06.2024).

9. Декларація Комітету міністрів Ради Європи “Про рівноправність жінок та чоловіків”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_903#Text(дата звернення 27.06.2024) ;

- закони:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змін.). URL:
<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 27.06.2024).

2. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р.
Відомості Верховної Ради України. 1991. № 38. Ст. 502.

3. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р.
Відомості Верховної Ради УРСР. 1990. № 31. Ст. 429.

4. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI (із змін.). URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17> (дата звернення 27.06.2024).

5. Виборчий кодекс України: Закон України від 19 грудня 2019 р. № 396-IX (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20> (дата звернення 27.06.2024).

6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV (із змін.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення 27.06.2024).

7. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>(дата звернення 27.06.2024).

8. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 3 лютого 2015 р. № 141-VIII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/141-19> (дата звернення 27.06.2024).

9. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26.01.2021 р. № 1135-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text> (дата звернення 27.06.2024).

10. Про громадські об’єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (дата звернення 27.06.2024).

11. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235-III (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14> (дата звернення 27.06.2024).

12. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/794-19> (дата звернення 27.06.2024).

13. Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста: Закон України від 23 вересня 1997 р. № 540/97-

ВР (із змін) (назва Закону в редакції Закону № 2849-IX від 13.12.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-вр#Text> (дата звернення 27.06.2024) .

14. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення 27.06.2024).

15. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII (в ред. Закону від 21 вересня 1999 р. № 1079-XIV) (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12> (дата звернення 27.06.2024).

16. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII (зі змін.) URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (дата звернення 27.06.2024).

17. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення 27.06.2024).

18. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення 27.06.2024).

19. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII (із змін.) URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>(дата звернення 27.06.2024).

20. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12 лютого 2015 р. № 192-VIII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19> (дата звернення 27.06.2024).

21. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення 27.06.2024).

22. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення 27.06.2024).

23. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5207-VI (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17> (дата звернення 27.06.2024).

24. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI (із змін.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення 27.06.2024).

25. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (в ред. Закону від 13 січня 2011 р. № 2938-VI) (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 27.06.2024).

26. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII (із змін.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-18> (дата звернення 27.06.2024).

27. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР (в ред. Закону від 22 грудня 2005 р. № 3277-IV) (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-вр> (дата звернення 27.06.2024).

28. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> (дата звернення 27.06.2024).

29. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2849-IX (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення 27.06.2024).

30. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення 27.06.2024).

31. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14> (дата звернення 27.06.2024).

32. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27 квітня 2021 р. № 1414-IX (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення 27.06.2024).

33. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> (дата звернення 27.06.2024).

34. Про національні меншини (спільноти) України: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2827-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text> (дата звернення 27.06.2024).

35. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 27.06.2024).

36. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2365-III (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2365-14> (дата звернення 27.06.2024).

37. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 27.06.2024).

38. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17> (дата звернення 27.06.2024).

39. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/page7> (дата звернення 27.06.2024).

40. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр> (дата звернення 27.06.2024).

41. Про Рахункову палату: Закон України від 2 липня 2015 р. № 576-VIII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/576-19> (дата звернення 27.06.2024).

42. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17> (дата звернення 27.06.2024).

43. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 р. № 987-XII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/987-12> (дата звернення 27.06.2024).

44. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. № 2493-III (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14> (дата звернення 27.06.2024).

45. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 р. № 93-IV (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93-15> (дата звернення 27.06.2024).

46. Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 р. № 2790-XII (в ред. Закону від 22 березня 2001 р. № 2328-III) (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2790-12> (дата звернення 27.06.2024).

47. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 р. № 401-XIV (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/401-14> (дата звернення 27.06.2024).

48. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення 27.06.2024).

49. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр> (дата звернення 27.06.2024).

50. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17> (дата звернення 27.06.2024).

51. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 р. № 1932-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-15/page2> (дата звернення 27.06.2024).

52. Конституції країн світу. Конституційна Асамблея. Електронна бібліотека НБУВ: веб-сайт. URL: <http://nbuviar.gov.ua/asambleya/index.html> (дата звернення: 20.06.2024) (дата звернення 27.06.2024);

- підзаконні акти:

1. Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади: Указ Президента України від 12 березня 1996 р. № 179/96. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=179/96> (дата звернення 27.06.2024) .

2. Питання організації виконання Закону України «Про громадянство України»: Указ Президента України від 27 березня 2001 р. № 215/2001 (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215/2001#Text> (дата звернення 27.06.2024).

3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. URL:

<https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 27.06.2024).

4. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010 (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010> Про систему центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1572/99 (із змін.) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1572/99> (дата звернення 27.06.2024) .

5. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10.06.1997 р. № 503197. *Офіційний вісник України*. 1997. № 24. С. 11-12.

6. Положення про Офіс Президента України: затверджене Указом Президента України 25 червня 2019 року № 436/2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436/2019#Text> (дата звернення 27.06.2024);

- постанови, інші рішення, роз'яснення суддів (Конституційного, Верховного):

1. Рішення Конституційного Суду України за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) від 14 грудня 1999 р. № 10-рп/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99> (дата звернення 27.06.2024).

2. Про затвердження Типового положення про територіальні органи міністерства ті іншого центрального органу виконавчої влади» (із змін. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 563. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-2011-п> (дата звернення 27.06.2024).

3. Про Державний прапор України. Постанова Верховної Ради України 28 січня 1992 р. № 2067-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2067-12#Text> (дата звернення 27.06.2024).

4. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 950. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення 27.06.2024) .

5. Про Регламент Конституційного Суду України: Постанова Конституційного Суду України від 22 лютого 2018 р. № 1-пс/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001710-18#Text> (дата звернення 27.06.2024).

6. Положення про Міністерство внутрішніх справ. Затверджене постановою Кабінетів Міністрів України України від 28 жовтня 2015 р. № 878 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 27.06.2024).

7. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень статей 75, 82, 84, 91, 104 Конституції України (щодо

повноважності Верховної Ради України) від 17 жовтня 2002 року № 1-6/2002 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-02#n54> (дата звернення 27.06.2024).

8. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення частин другої і третьої статті 84 та частин другої і четвертої статті 94 Конституції України від 7 липня 1998 року № 1-19/98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-98#Text>. (дата звернення 27.06.2024)

9. Рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої статті 5, статті 69, частини другої статті 72, статті 74, частини другої статті 94, частини першої статті 156 Конституції України (справа про прийняття Конституції та законів України на референдумі) від 16 квітня 2008 року № 6-рп/2008 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-08#Text> (дата звернення 27.06.2024).

10. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положення "на наступній черговій сесії Верховної Ради України", яке міститься у статті 155 Конституції України, від 15 березня 2016 року № 1-рп/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-16#n49> (дата звернення 27.06.2024).

11. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 158 та статті 159 Конституції України (справа щодо внесення змін до Конституції України) від 9 червня 1998 року № 1-26/98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-98#Text> (дата звернення 27.06.2024).

12. Рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99#n54> (дата звернення 27.06.2024).

13. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 19, статті 144 Конституції України, статті 25, частини чотирнадцятої статті 46, частин першої, десятої статті 59 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (справа про скасування актів органів місцевого самоврядування) від 16 квітня 2009 року № 7-рп/2009 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-09#n56> (дата звернення 27.06.2024).

14. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України (справа про рівність сторін судового процесу) від 12 квітня 2012 року № 9-рп/2012 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-12#n2> (дата звернення 27.06.2024).

15. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень статей 38, 78 Конституції України, статей 1, 10, 12,

частини другої статті 49 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (справа про сумісництво посад народного депутата України і міського голови) від 6 липня 1999 року № 1-25/99 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-99#n54> (дата звернення 27.06.2024).

16. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України від 25.12.97 № 9 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97#n54> (дата звернення 27.06.2024).

17. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 55 Конституції України від 14 грудня 2011 року № 1-29/2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-11#Text> (дата звернення 27.06.2024).

18. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України від 20 жовтня 2011 року № 12-рп/2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11#n54> (дата звернення 27.06.2024).

19. Рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої статті 5, статті 69, частини другої статті 72, статті 74, частини другої статті 94, частини першої статті 156 Конституції України (справа про прийняття Конституції та законів України на референдумі) від 16 квітня 2008 року № 6-рп/2008 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-08#n54>. (дата звернення 27.06.2024)

20. Рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 від 5 жовтня 2005 року № 6-рп/2005 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05#Text> (дата звернення 27.06.2024).

Підручники:

1. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/51772/1/КПУ_2023_друк.pdf (дата звернення 27.06.2024).

2. Конституційне право України: підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків: Право, 2020. 592 с.

3. Конституційне право: підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер, М. І. Козюбра, О. М. Лисенко, А. А. Мелешевич. К.: ВАІТЕ, 2021. 528 с. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/9/d/489959_0.pdf (дата звернення 27.06.2024).

4. Конституційне право: підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука. Харків, 2019. 484 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/76fad686-f9c4-4aa7-b66a-5ee94eb17d75> (дата звернення 27.06.2024).
5. Любченко П. М. Муніципальне право: підручник. Харків: Право, 2019. 510 с.
6. Панкевич О. З. Державне право зарубіжних держав: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 259 с.
7. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн. підручник. Тернопіль : «Астон». 2003. 432 с.
8. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник. Вид. 2-е, перероб. і допов. Київ. Юрінком Інтер. 2007. 504 с.
9. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні : підручник. Київ: КНТ. 2007. 358 с.
10. Конституційне право : підручник / О. С. Бакумов, Л. Д. Варунц, Т. І. Гудзь та ін., за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : 2019. 484 с.
11. Конституційне право України : підруч. / за ред. В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. Харків: Право. 2010. 416 с.
12. Конституційне право України : підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, В.П. Колісник та ін.; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків : Право. 2020. 592 с.
13. Конституційне право України. Академічний курс. підручник для студ. вищих навч. закл.: у 2-х т. / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: ТОВ Вид-во «Юридична думка». 2006. 544 с.
14. Конституційне право України. підручник / за ред. Ю. М. Тодики, В. С. Журавського. Київ: Ін Юре. 2002. 542 с.
15. Муніципальне право України : підручник / за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. Київ. Юрінком Інтер. 2006. 592 с.
16. Нестерович В. Ф. Виборче право України. підручник. Київ. Ліра-Київ. 2017. 504 с.
17. Олійник А.Ю. Конституційне право України та зарубіжних країн підруч. / А.Ю. Олійника, М.І. Кагадій; за заг. ред.. проф. А.Ю. Олійника. Київ : КНУТД. Дніпро: ДДУВС. 2018. 436 с.
18. Основи конституційного права України : підручник / Козюбра М. І., Колодій А. М., Копейчиков В. В. та ін.; за ред. В. В. Копейчикова. Київ. Юрінком Інтер. 2001. 288 с.
19. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник / За заг. ред. В. Ф. Погорілка. Київ: Прецедент. 2009. 344 с.
20. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України. академічний курс: підручник для студ. вищих навч. закл.: у 2-х т. Київ: Юридична думка. 2006. 544 с.
21. Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник. Київ: Ліра-Київ. 2016. 616 с.

22. Фрицький О. Ф. Конституційне право України : підручник. Вид. 3-є, перероб. і допов. Київ. Юрінком Інтер. 2006. 512 с.
23. Чушенко В. І., Заяць І. Я. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. В. І. Чушенка. Київ: Ін Юре; Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. 485 с.
24. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 480 с.
25. Шляхтун П. П. Конституційне право України : підручник. Київ: Освіта України, 2008. 592 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Бакаянова Н. М., Кубаєнко А. В., Свида О. Г. Організація діяльності Національної поліції України та оперативних підрозділів: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / Н. М. Бакаянова, А. В. Кубаєнко, О. Г. Свида. Одеса: Фенікс, 2020. 251 с.
2. Баймуратов М.О., Батанов О.В., Кампо В.М., Музика О.А. Муніципальне право зарубіжних країн: навч. посіб.: за заг. ред. Проф.. П.Ф. Мартиненка. Київ : Знання України. 2005-2006. 120 с.
3. Батанов В.О., Кампо В.М. Муніципальне право зарубіжних країн: навч. посіб. Київ : Знання України. 2005. 148 с.
4. Бостан С. К., Тимченко С. М. Державне право зарубіжних країн. навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури. 2005. 504 с.
5. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посібник. 2-е вид. перероб. і доп. / кол. авт.; за ред. д.ю.н., доц. В.О. Боняк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2018. 263 с.
6. Закоморна К. О. Конституційне (державне) право зарубіжних країн. конспект лекцій. навчальні схеми, словник термінів та основних понять. навчально-методичний посібник. Харків : 2008. 192 с.
7. Ієрусалімов О. І., Стахурський М. Ф., Ієрусалімова І. О. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина. курс лекцій, навчально-методичні та довідкові матеріали до них / за заг. ред. засл. юриста України, д.ю.н., проф. І. П. Голосніченка. Київ : ГАН. 2004. 352 с.
8. Калиновський Б. В., Кінах Б. С., Солоненко О. М. Державне будівництво та муніципальне право: словник термінів та визначень. Київ : Київськ. нац. ун-т внутр. справ. 2006. 228 с.
9. Конституційне право України : навч. посіб. для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання. – 2-е вид., перероб. і доп. / В.О. Боняк та ін. Дніпро : ДДУВС, 2017. 293 с.
10. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: навч. посіб.

/ За ред. В. М. Бесчастного. Київ : Знання. 2007. 467 с.

11. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник / за заг. ред. В.О. Ріяки. Вид. 2-ге, допов. і перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 544 с.

12. Конституційне право України : навч. посіб. для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / Т. М. Слінько, І. І. Дахова, Л. І. Летнянчин та ін. Харків : Право. 2019. 292 с.

13. Конституційне право України. посіб. для підготовки до іспиту / за заг. ред. Ю. Г. Барабаша Харків : Право. 2012. 304 с.

14. Конституційне право: навчальний посібник/ МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. М.І. Марчука; О.С. Бакумов, Л.Д. Варунц, Т.І. Гудзь та ін.; перед. М.І. Марчука. Харків : 2017. 408 с.

15. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2011. 1128 с.

16. Кравченко В. В. Конституційне право України: навч. посіб. Вид. 6-те, випр. та допов. Київ : Атіка. 2007. 592 с.

17. Лапка О. Я., Пікуля Т. О. Конституційне (державне) право зарубіжних країн (у схемах). навч. посіб. Київ : Атіка. 2008. 216 с.

18. Малишко М. І. Конституції зарубіжних країн та України (основи конституціоналізму). навчально-методичний довідник. Вид. 2-ге, доп. Київ : МАУП. 2000. 111 с.

19. Наливайко О. І., Рибалкін А. О., Чепік-Трегубенко О. С., Малихіна А.І., Обушко В. В. Конституційне право України в тестових завданнях навчальний посібник / кол. авт. ; за заг. ред. д.ю.н., проф. Л. Р. Наливайко. Дніпро : Дніпроп. держ. унів. внутр. справ, 2019. 436 с.

20. Нестерович В. Ф. Практикум з Конституційного права України. Київ : Ліра-Київ. 2018. 640 с.

21. Рабінович П. М., Хавронюк М. І. Права людини і громадянина: навч. посібник. Київ : Атіка, 2004. 463 с.

22. Совгиря О. В., Шукліна О. В. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер. 2020. 556 с.

23. Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: навч. посібник. Харків : Нац. ун-ту внутр. справ. 2002. 672 с.

Монографії та інші наукові видання:

24. Афанасьєва М. В. Виборча інженерія в Україні : монографія. Одеса : Юридична література. 2014. 384 с.

25. Баймуратов М. О. Категорія "конституційний лад": до проблеми визначення у сучасному конституційному (державному) праві.

Держава і право. 2010. Вип. 49. С. 112-121.

26. Баймуратов М. О. Місцеве самоврядування як концепт демократичної правової державності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 85-річчю Одеського юридичного інституту ХНУВС присвячується. 2007. №1. С. 7-9.

27. Бедрій Р. Б. Конституційно-правові основи громадянства України. Львів : ЛДУВС. 2006. 164 с.

28. Боняк В. О. Внесення змін до сучасних конституцій: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Держава і право*. 2009. Випуск 44. С. 442 -447.

29. Боняк В. О. Конституційна скарга як юридична гарантія прав і свобод людини в Україні : монографія / В. О. Боняк, Я. В. Єрмоленко. Дніпро : ДДУВС, 2022. 192 с.

30. Боняк В. О. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «конституційно-правове регулювання». *Науковий збірник Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара. Спеціальний випуск*. 2017. Ч. 2. С. 19-23.

31. Боняк В. О. Органи охорони правопорядку України в сучасному вимірі: конституційно-правовий аспект : монографія. Дніпропетровськ : Ліра. 2015. 372 с.

32. Боняк В. О. Поняття «норма права» в сучасній правничій науці. *Право і суспільство*. 2018. № 3-1. С. 15–18.

33. Боняк В. О. Поняття конституційно-правової норми та її роль у механізмі організації та функціонування органів охорони правопорядку України. *Конституційно-правові академічні студії*. 2016. Вип. 1. С. 34–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kpac_2016_1_7 (дата звернення: 20.06.2024).

34. Боняк В. О. Термінологічна невизначеність категорії, що відображає можливості людини, необхідні для її існування та розвитку. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. Спеціальний випуск № 3 «Права людини : методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти». С. 18-22.

35. Боняк В. О. Юридичний факт: поняття та його роль у механізмі конституційно-правового регулювання організації та функціонування органів охорони правопорядку України. *Eurasian Academic Research Journal*. 2016. №1(01). С. 15-21.

36. Боняк В.О. Законодавчий конституційний процес в Україні як важлива складова предмета пізнання теорії конституціоналізму. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. №4. С. 35-41. (Index Copernicus International - Республіка Польща).

37. Боняк В.О., Олійник Ю.В. Зміст поняття «право кожного на

професійну правничу допомогу. *Право та державне управління*. Збірник наукових праць. 2022. №2. С. 8-15.

38. Боняк В. О. Основні напрямки діяльності Уповноваженого Верховної ради України з прав людини із захисту прав дитини в умовах війни. Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права в Україні : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (9 листопада 2023 р., м. Київ, КНУТД) Київ: КНУТД, 2023. С. 28-32.

39. Боняк В. О. Захист прав дитини як пріоритетний напрямок діяльності держави в умовах воєнного стану *Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 74-ій річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Дніпро, 8 грудня 2022 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 14-17.

40. Боняк В. О. Забезпечення конституційного права на освіту в умовах запровадженого в Україні правового режиму воєнного стану. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 75-річчю проголошення Загальної декларації прав людини (м. Дніпро, 5 груд. 2023 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 328 с. С. 38-42.

41. Боняк В. О. Захист прав та інтересів дітей в Україні в умовах збройної агресії російської федерації: сучасні виклики. Захист прав та інтересів дітей і жінок в умовах воєнного стану: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (Дніпро, 29 квітня 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 142 с. С. 78-83.

42. Боняк В. О. Діяльність Національної поліції із забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: сучасні виклики. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 8 (14). С. 323-335. <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/5806> (дата звернення 27.06.2024).

43. Boniak, V.O., Perepolkin, S.M., Zavorodnii, V.A., Syroid, T.L., Filianina, L.A. The Place of Women in the Armed Forces: Legislation and State Compliance with Gender Equality Policies. *Feminist Encounter*, 2024, 8(1), 24. (Scopus). URL: <https://www.lectitopublishing.nl/download/the-place-of-women-in-the-armed-forces-legislation-and-state-compliance-with-gender-equality-14235.pdf> (дата звернення 27.06.2024).

44. Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз : монографія. Харків : Право, 2018. 384 с.

45. Бостан С. К. Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики: монографія. Запоріжжя : Юридичний ін-т. 2005. 540 с.

46. Головатий Сергій. Верховенство права. монографія: у 3 кн. / Сергій Головатий. Київ : Фенікс. 2006. 1747 с.

47. Головченко В. В. Правозастосування і захист прав людини в

суверенній Україні : монографія / В. В. Головченко, О. В. Головченко. Лозовий В. М., 2012. 327 с.

48. Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ : Хай-Тек Прес. 2018. 470 с.

49. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції : монографія / за заг. ред. : Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. Харків : Право. 2013. 336 с.

50. Лазор О. Д. Шелепницька І. П. Публічна самоврядна влада в Республіці Італія та Україні: особливості організації та функціонування: монографія / за заг. ред. О. Я. Лазор Київ : Дакор. 2008. 172 с.

51. Липачова Л. М. Реалізація конституційного права людини та громадянина на звернення за захистом своїх прав і свобод до Європейського Суду з прав людини : монографія. Дніпропетровськ : Юрид. акад. М-ва внутр. справ, Ліра ЛТД. 2005. 204 с.

52. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія. Харків : Право. 2009. 600 с.

53. Нестерович В. Ф. Вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів: проблеми конституційної теорії та практики : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2014. 736 с.

54. Олійник А. Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні : монографія. Київ : Алтера. 2008. 472 с.

55. Прієшкіна О. В. Теоретичні та практичні аспекти гарантій конституційного ладу України. *Держава і право*. 2011. Вип. 51. С. 187-192.

56. Савчин М. Сучасний стан конституціоналізму: проблеми співвідношення демократії та державного суверенітету. *Вісник Конституційного Суду України*. 2011. № 3. С. 31-40.

57. Сердюк І. А. Конституційно-правова відповідальність колаборантів: до постановки проблеми. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Дніпро, 2022. Спеціальний випуск № 2. С. 264- 268.

58. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття "громадянське суспільство". *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 49-53.

59. Сердюк І. А. Окремі приписи Конституції України в аспекті теорії реалізації норм права. Права людини: онтологічний та гносеологічний виміри : матеріали круглого столу (м. Дніпропетровськ, 2 груд. 2014 р.) ; уклад. : О. В. Талдикін, І. А. Сердюк. Дніпропетровськ. Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2015. С. 50-52.

60. Сердюк Л. М. Класифікація категорії права людини: аналіз

існуючих та нові підходи. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 3. С. 60-65.

61. Сердюк Л. М. Законодавчо визначені підстави для правомірного обмеження конституційних прав і свобод людини в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Дніпро, 2022. Спеціальний випуск № 2. С. 269-272.

62. Сердюк Л. М. Конституційне регулювання імпичменту Президента в Україні й окремих зарубіжних країнах. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 77-79.

63. Сердюк Л. М. Конституційне регулювання процедури імпичменту Президента в Україні та пострадянських державах. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 4. С. 56-58.

64. Сердюк Л. М. Конституційний принцип індивідуалізації юридичної відповідальності особи в аспекті теорії конституційно-правової відповідальності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4. С. 96-102.

65. Сердюк Л. М. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «конституційно-правова відповідальність». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3. С. 118-126.

66. Сердюк Л. М. Президент України як багатоаспектний державно-правовий феномен: доктринальні підходи до розуміння. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 106-110.

67. Серьогіна С. Г. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики : монографія. Харків : Право, 2011. 768 с.

68. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії та практики. До 10-річчя незалежності України : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2000. 600 с.

69. Словська І. Верховна Рада України як суб'єкт конституційно-правової відповідальності; І. Словська. *Право України*. 2011. № 5. С. 204-210.

70. Смірнова І.О. Конституційні права та свободи людини і громадянина в контексті легітимності державної влади. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. №4 ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7112-0462>

71. Телешун С.О. Державний устрій України: проблеми теорії і практики. Івано-Франківськ : Лілея-НВ. 2000. 318 с.

72. Тодика О. Ю. Народовладдя на трансформаційному етапі розвитку держави і суспільства: монографія / За ред.. О.В. Петришина, д-ра юрид. наук, про акад.. АПрН України. Харків : Право. 2007. 480 с.

73. Федоренко В. Л. Система конституційного права України: теоретико-методологічні аспекти: монографія. Київ : Ліра-К, 2009. 580 с

74. Фрицький Ю. О. Державна влада в Україні: становлення, організація, функціонування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Ліра ЛТД. 2006. 360 с.

75. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм : монографія. Київ : Юрінком Інтер. 2005. 560 с.

76. Igor SERDIUK «THE CONSTITUTION OF UKRAINE AS THE MOST IMPORTANT LEGAL GUARANTEE OF SOVEREIGNTY AND TERRITORIAL INTEGRITY OF THE NATION» Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2022. Special Issue. № 1. P. 35-40.

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 27.06.2024).

2. Офіційний сайт Президента України: веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua> (дата звернення 27.06.2024).

3. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: веб-сайт. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/> (дата звернення 27.06.2024).

4. Офіційний сайт Європейського Суду з прав людини: веб-сайт. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c=> (дата звернення 27.06.2024).

5. www.nbu.gov.ua/ – офіційний веб – сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (дата звернення 27.06.2024).

6. www.mvs.gov.ua/ – офіційний веб – сайт Міністерства внутрішніх справ України (дата звернення 27.06.2024).

7. Портал «Право України»: <http://pravo-ukraine.org.ua/resyrsi/biblioteka/sravnitelnoe-pravovedenie/6869-porivnyalne-pravoznavstvo-pidruchnik-sajidov-a-x> (дата звернення 27.06.2024).

8. Конституції країн світу. Конституційна Асамблея. Електронна бібліотека НБУВ: веб-сайт. URL: <http://nbuviar.gov.ua/asambleya/index.html> (дата звернення 27.06.2024).

**Завідувач кафедри
теорії та історії держави та права,
конституційного права та прав
людини**

Валентина БОНЯК

